Bu eserin;

kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve

elektronik ortamda kullanıma sunulması

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle

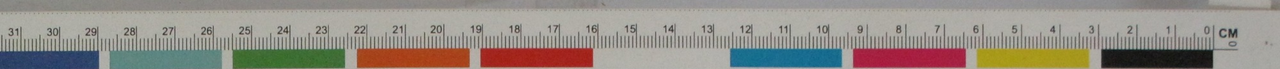
İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

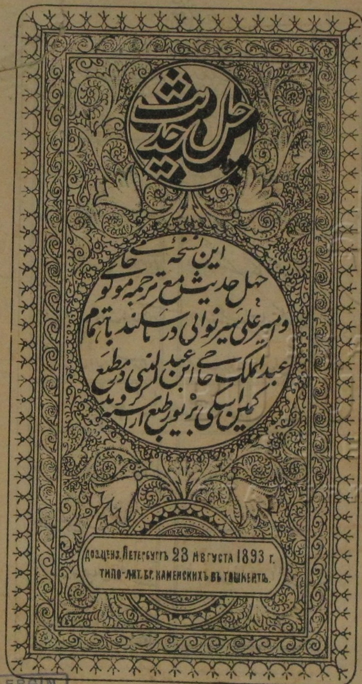
Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No	:	İSTKA/2012/BIL/233
Destek Programı	:	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Projeyi Destekleyen	:	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Proje Adı	:	Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması
Proje Sahibi Kuruluş	:	İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Proje Yüklenicisi	:	Yordam BT Ltd. Şti.
Proje Uygulama Yeri	:	Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı İSTANBUL – Beyoğlu

İ.B.B
ATATÜRK KİTAPLIĞI
962
1924
O. Ergin Türkçe-Yabancı Dil Kitapları Koleksiyonu

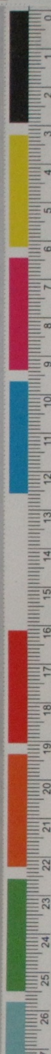

چهل حدیث

این نسخه‌سی
چهل حدیث مع ترجمهٔ مولوی جامی
و امیر علی شیر نوائی در تاشکند باهتمام
عبد الملک حاجی ابن عبد الغنی در مطبع
کمینسکی برینچی طبع اراسته دیلدی

Доз. ценз. Петербургъ 23 Августа 1893 г.
Типо-лит. бр. Каменскихъ въ Ташкентѣ.

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد انکا کیم کلام خیر مآل   قیلدی ایلکا رسولیدین ارسال

اول رسولیکه هم کلام فصیح   ایلکا تیکوردی هم حدیث صحیح

تا اولوس جهل دین خلاص بولکای   علم خلو تکمیکا خاص بولوب

چون یاغدین نجات تاپقایلار   اوچماغ ایچره حیات تاپقایلار

جل ذکره زهی اله رفیع   عز قدره زهی رسول شفیع

سبب تألیف منظومه

اول صفا اهلی پاک فرجامی   پاک فرجام پاک فرجامی

اول یقین ساز دستگیر مینکا   قبله اوستاد پیر مینکا

که تو تو بدور جهان تصنیفی   نظم دیوان نثر تالیفی

چونکه جمع ایتدین ایل ارا سیوز   سکسان آلتی ایدی و سکز یوز

کیم بو تحفه عیان قیلدی   تحفه طرفه بیان قیلدی

نثر ایلا نظم نی مرکب ایتیب   فارسی لفظ ایلا مرتب ایتیب

اربعینی چقاردی کیم جانلار   بلکه فرق اربعین چیقیب آنلار

تاپتی لار اندا نشئه مقصود   اربعین دین نچوکه اهل شهود

فارسی دانلار ایلا بان ادراک   عاری ایردی بو لفظ دین اتراک

استادیم کیم بو خلق هم باری   بولماغایلار بو نفع دین عاری

مین دیماکنی چو مدعا ایلاب   اول اجازت بریب دعا ایلاب

مدعا چون بری دعا ایردی   هر دعا قیلسا مستجاب ایردی

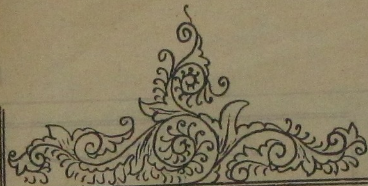
برایکی کون که اهتمام ایتیم   کونکلو تاردین بورون تمام ایتیم

بار امیدیم که شاه شرع امین   کیم نبی شرعیغا بروز زمین

اولکه اوراقرا که سالغا کوز   ایلاغای کونکلیغا اثر باری سوز

نثر دین داغی بهره ور بولغای   نظم دین داغی باخبر بولغای

بو کون اول ساجد حدیثلارکا مطیع   تا نکلا بولغای محمد شاه انکا شفیع

بسم الله الرحمن الرحيم

صحيح ترين حديثى كه راويان مجالس دين ومحدثان مدارس يقين
املا كنند حمد دانايست كه كلمات نامه جامعه را بزبان معجز بيان
حبيب خود گردانيده وآنرا تالى كلام كامل شامل خود گردانيده
وبنقل روايات ثقه بگوش محرمان از سعادت صحبت وى
رسانيده وبنور علم بآن وعمل بموجب علم از ظلمات ضلالت شان
رهانيده صلى الله عليه وعلى آله وسلم نفقة علومه آداب اما بعد اين
چهل كلمه ايست از كلمات كه بسهولت فهم وحفظ را بنظم فارسى ترجمه كرده
مى آيد اميدوارى آنكه ناظم مترجم امروز در شرط من حفظ عن امتى
اربعين حديثا ينتفعون داخل فرد ابسعادت جزا بعثه الله تعالى يوم القيمة
فقيها واصل شود ومن الله تعالى يكون العظمة والعون **قطعه** بركه اين
چهل حديث ياد كند از اجابت سيد رسل نام او را لجشر از علما بنويسد خداى عز وجل

الحزم سوء الظن

جامى

حزم از آن كس بود كه در همه وقت
در حق خلق بدگمان باشد
ديو كو چير سبب طلب كند
از همه كس بيدار امان باشد

نوايى

حزم ار باعث دور و دار انكار ايرور
تيكان بارچه‌غه بدگمان اولغاى
ديبان چين سبيل از بار انكار ايرور
كيم دلاردين ايمان اولغاى

العلم لا يحل منعه

جامى

اى كه از نيما بهره ور دانش
نه زا علم دين ابر و بخلو مكن
سعد از ان شوق باغ
شوق از ان بكن بحث دوم

نوايى

اى خردمند علمى كم سبيل
علمدين ورى بلا دى مانع
كتب از كتاب بيلا عوض ايرور
بار نفع آب ابلا عوض ايرور

الكلمة الطيبة صدقة

جامی

[illegible]

[illegible]

نوائی

[illegible]

[illegible]

كثرة الضحك تميت القلب

جامی

[illegible]

[illegible]

نوائی

[illegible]

[illegible]

الغنى اليأس مما في أيدي الناس

جامی

[illegible]

[illegible]

نوائی

[illegible]

[illegible]

من حسن إسلام المرء تركه ما لا يعنيه

جامی

[illegible]

[illegible]

نوائی

[illegible]

[illegible]

لیس الشدید بالصرعة انما الشدید الذی یملک نفسه عند الغضب

جامی

پهلوان نیست آنکه در کشتی
پهلوان افکند به سر پنجه زور

پهلوان آن بود که وقت غضب
نفس اماره را زبون یابد

ای بسا دل که پهلوان گردد
یابد از تیغ شان زبون

پهلوان آن کسی که وقت غضب
نفس اماره را زبون یابد

لیس الغنی عن کثرة العرض انما الغنی غناء النفس

نه توانگر کسی بود که بمال
کار بر دار و چاره ساز بود

او بود بی شک توانگر و فضل خدا
از زر و مال بی نیاز بود

ای بسا کس که مال و زر دارد
لیک کاهی طلب ...

ای بسا کس ... ایلا
نفس اماره ...

القناعة کنز لا یفنی

جامی

صاحب حرص اگر چه خوان کرم
نعمت جهان نهد بر سر

قناعت کن ای جان که کنجی است گنج
که بی آن نیابی ...

نوایی

حرص ترکین قیلیب اول ایمدی عیش
جود و عطا ...

قناعت کیم اول ...
کیم ...

نوم الصبحة یمنع الرزق

جامی

ای که از کسب روزی
صبح خیزی و بامداد ...

خواب صبح ...
زانکه این خواب ...

نوایی

صبح اویقوسین ...
رزق روزین ...

اوکیم غفلت ایله ...
...

آفة السماحة المن

جامی

کان نعمت کسی شود ز کرم
چون ز منت کند دل او ریش
عوض آن جز آن ملامت نیست
امت [illegible] عوض جوا کردی

نابی

ایتمه تشنیعه عطای نابی
منت اوله کار ایله کیمی بعد
[illegible] اولان کیمسه کیمی ارباب عطا
بکلانمه ولیک کیمی بعد

السعید من وعظ بغیره

جامی

نیکبخت آن کس که [illegible]
بنکرد بنجی و [illegible] ایران
نغمی از [illegible] و کار [illegible]
نیک [illegible] بغمی دکر آن

نابی

انبیا ایلیه [illegible]
اولکلو نکبتی [illegible]
کیمسه که بند الدی الکاونکانکه بن
ایلیه ابدی و سعادت [illegible]

کفی بالمرء اثما ان یحدث بکل ما سمع

جامی

او را که بس چین شنید گوید همه
از غیر اثبات بس پرهیز
هر چه بیند و روان رود زان کس
از غیر اثبات در نهد دیوان

نابی

دوباره دیکدین کیمسه یه ایکمه بدن
هر دیکدیکی ایکن یایی بدن
نامع ایکدیکی اکر [illegible]
سوی [illegible] ایلدی [illegible]

کفی بالموت واعظا

جامی

چند بسیکری بجلس دری عیش
بای بالو تنیکه بنی بس بیر
وعظ او بس است [illegible]
[illegible] بنیاد ایله بند

نابی

واعظ [illegible] اولدی [illegible] اولدی
[illegible] در بیلاماج
واعظی [illegible] اوزری [illegible]
ایده دوران [illegible]

خير الناس من ينفع الناس

ای که [illegible] کیشی [illegible]
گوهر از [illegible]

[illegible] کیشی [illegible] خلق
[illegible] نفع [illegible]

خلق ارا [illegible] اوید [illegible]
[illegible] نفع [illegible]

[illegible] ایل [illegible] اولوس [illegible]
[illegible] اولو نفع [illegible]

ان الله يحب السهل الطلق

با خدا و دوست [illegible] خلق
[illegible] بیر و باش

نازک طبع و شگفته خاطر ای
[illegible] داسه و باش

[illegible] سوز [illegible] بلبل
[illegible] بلبل [illegible]

بلبل آسا شگفته و خندان
[illegible] بلبل [illegible]

تهادوا تحابوا

جامی

دوستی [illegible] و دوست [illegible]
تا از [illegible] سوی [illegible]

[illegible] دو [illegible]
[illegible] و [illegible]

نوائی

دوستلار [illegible]
[illegible] عطیه [illegible]

[illegible] جهان [illegible] عطیه [illegible]
دوستلار [illegible]

اطلبوا الخير عند حسان الوجوه

جامی

برادر چو داری [illegible]
چو ان [illegible] چنگ [illegible]

نازک ان [illegible] صانع
دیده [illegible]

نوائی

ایکی یار [illegible] بلبل
[illegible]

[illegible] اول [illegible]
کوز [illegible]

زُرْ غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا

جامی

دیدن دوست دیر دیر نکوست
چهره دوستی بیار آید

ز انقطاع دوام صحبت آن
نشود جز ملالت افزا

نوایی

مر ارین دوستلار آرا کرک
کورسالار دوستلوق اورتیج

توقین ایرا جیب سلاطا اولور ملول
جیل اوچون آنی اولور ملال

طُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عُيُوبِ النَّاسِ

جامی

ای خوش آنکو بعیب جویی خویش
ننگرد سوی عیب دیگران باز

عیب او بیند و بپوشد
دیده عیب بین ازان دوزد

نوایی

اولکیشی اولکه عیبی کوردی الا
اوزکه عیب ایستین ایرماس

یعنی اوز عیبی برده ای اوزکا
دیده کافی عیبی کوزلاری تیکماس

الْجَنَّةُ تَحْتَ اَقْدَامِ اُمَّهَاتِكُمْ

جامی

سر ز مادر مکش که باغ بهشت
گرد از راه مادران خیزد

خاک شو در پای او که بهشت
زیر قدمهای مادران خیزد

نوایی

انالار بیله باغی ایستسانگ
روضه جنت جنان تابی

روضه باغی و صالحین ایستسانگ ابد
انالار ایاغی توفراغی

الْبَلَاءُ مُوَكَّلٌ بِالنُّطْقِ

جامی

هر که بربست لب ز بدگویی
از بلای عیب ازو برست

هر بلایی که بر سر یک یخ
سبب آن هم ز گفتارست

نوایی

دیدی کوکسنی دلا کشی جهان ایچرا
اول کیشی بیلادین ایرالی دیماس

هر بلاکیم بنایا ایرور وزوردون
بیلا تیل ابلا ایدی بیل اندین

يشيب ابن آدم وتشب فيه خصلتان الحرص وطول الامل

جامی

آدمی را ز پیری [illegible]

هر زمان در بنای عمر خلل

لیک در وی جوان شود دو صفت

حرص جمع مال و طول امل

نوائی

[illegible] اگرچه واقع دور

قاریغان [illegible] خلل

ایکی فعلی [illegible]

بیری حرص و بیری طول امل

من لم يشكر الناس لم يشكر الله

جامی

تو [illegible]

[illegible] شکر [illegible]

[illegible]

[illegible]

نوائی

[illegible] شکر [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] شکر خالقدن

من لا يرحم الناس لا يرحمه الله

جامی

هر که [illegible] رحم [illegible]

در حق [illegible]

[illegible]

[illegible] ارحم الراحمین [illegible]

نوائی

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

الدنيا ملعونة ملعون ما فيها الا ذكر الله تعالى

جامی

[illegible]

دنیا و [illegible]

[illegible]

[illegible]

نوائی

دنیا و هر نه [illegible]

[illegible] لعنتی [illegible]

[illegible] حق ذکری [illegible]

[illegible]

لعن عبد الدینار ولعن عبد الدرهم

جامی

گرچه هست از ثنا بهر حرفی
شامل ذره ذره عالم

باد از آن دور بنده دینار
باد از آن دور بنده درهم

نوایی

حیست ذات و عطاکا اول اله
دیناردور درهمین قولی قولنا

لیک لعنت انکا که دور اول لعنا
خواه دینار و خواه درهم انا

دم علی الطهارة یوسع علیک الرزق

جامی

ای که آلوده دل نشو زنهار
فاقه ز فقر و ز باده شود

با طهارت نشین همیشه که تو
روزی تنگ تو فراخ شود

نوایی

کر یمسه طهارتینکا اول
ایلیانی قاچ کیم اول ای اوغل

کاه اول ... سا روزی
کاه اول ... اوندی

لا یلدغ المؤمن من جحر واحد مرتین

جامی

دیگر از روی مهر و خویش وفا
هرکه شد از جفای مار ریش

زانکه نرسد دوباره مؤمن را
زخم دو بار از یکی سوراخ

نوایی

ایکی نوبت ضرر یتیشکای مؤمن ایرسه
کونکلی ... اولسه یا

بیر ... مؤمن ... ای
ایکی ... بیلان ... یا

العدة دین

جامی

مرد را چون به وعده بند زبان
عیب باشد ادای آن نکند

وعده و دین بود ز هم نزدیک
فرض باشد ادای آن کردن

نوایی

کیمکه ایسه کیم بو عده قیلدی
شرط ایرور وعده غه وفا قیلمق

وعده دین بیلدیک الا دور کیمدین
فرض دور فرضنی ادا قیلمق

المجالس بالامانة

جامی

ای شده محرم مجالس راز
راز هر مجلسی امانت دان

سخن افتد گر از مجلسی
مکن افشای آن که هست خیانت

نوایی

قایسی مجلس ده کیم ایشیتسنگ سوز
بیلکیل اول سوزنی سنکا امانتدور

کیم انی ایلکه قیلسه فاش [illegible]
اول امانتغه خیانتدور

المستشار مؤتمن

جامی

هر که در مصلحت امین تو بود
گر چه بدخواه باشد ای دوست بین

چون نشان داد راه مصلحتش
نیست [illegible] ای امین

نوایی

هر کیشی کیم کنکش اوزره بولسا امین
توشسه کیم اندین [illegible]

کیم کنکش قیلسه صلاح ایرماس
[illegible]

السماح رباح

جامی

سود اگر بایدت سماحت جوی
دست بخشش گشای تا یابی

سود اگر خواهی از سخا یابی
در جوانمردی ای سخا یابی

نوایی

مال بذل ایله بیله سود اگر ایستار سن
کاسب جود اولوم اوغرادور

اسرغان مالنی او اول کیم بیل ایمیش
سنکا چاره اول دور

الدین شین الدین

جامی

بکش از قرض یاران پا بپیچ
هر که خواهد کمال بهره دین

چهره دین که من نبخشد زین
نکته ای جز گل چهره دین

نوایی

ایل دین بار ایسه بردور تورماغی
ایت اگر دین سندین فضل

دین ذاتی چون علاجی دور
بوله ایرور ایل دین

لا یؤمن احدکم حتی یحب لاخیه ما یحب لنفسه

جامی

هر کسی را لقب مکن مؤمن
گرچه از سعی جان و تن کاهد
تا نخواهد برادر خود را
آنچه از بهر خویشتن خواهد

نوایی

مؤمن ایرمس ایل ایچره اول کیم بارین
دوست ایرور صفتده کوکلی
یارغه اول دم سیغه دور آکوه بالیس
بیر نیمه کیم اوزیغه آکو تیلامس

من اعطی لله و منع لله و احب لله و ابغض لله فقد استکمل ایمانه

جامی

هر که در حب و بغض و منع و عطا
بود از بهر حق نه حظ دل
نقد ایمان چو شد بدست او پس
باشد او در قبول حق کامل

نوایی

کیم اگر حب و بغض و منع و عطا
تنگری اوچون ایرور ایسه بیلگیل
کیم ایرور بو کیشی الطف ایله پس
[illegible] ایمانی [illegible]

المسلم من سلم المسلمون من لسانه و یده

جامی

مسلم آن کس بود به قول رسول
که رهایی بود ز دو کار عام
هر کجا بود و مسلمانی
باشد از زبان و فعل وی سالم

نوایی

کیم ایرور مسلمان نیج اهل اسلام دور
یعنی ایلیک ایندین و تیلیدین آزار
اول مسلمان دور کیم سالم اولور
تیلی و الیدین مسلمانلار

خصلتان لا تجتمعان فی مؤمن البخل و سوء الخلق

جامی

هر کسی را که خوی نیکو بود
ره ایمان از آن بوی ... بود
زانکه باید بدین چنین ... باشد
نبود جمع بخل و خوی بدی

نوایی

مؤمن ایرمس ایکی خصلت بیله ... جمع
ایکی خلقی ... بخل ایکنچی جمع
... ایکی ... بیله
بخل و بدخوی ... جمع

النظر الى المرأة الاجنبية سهم مسموم من سهام ابليس

[illegible]

دیدن زلف و خال نامحرم
[illegible] دام ابلیس [illegible]

[illegible] تیر زهرست کمان ابلیس [illegible]

[illegible]

لا یشبع المؤمن دون جاره

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

١٣١١

اربعین های سالکان جابی	هست نزد خدا و خلق قبول
بود از لطف حق عجیب غریب	که باین اربعین رسی بوصول

